M Ø T E

(GSR) i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

torsdag den 26. oktober kl. 15.05.

Møtet ble ledet av komiteens leder, Gro Harlem Brundtland.

Til stede var: Gro Harlem Brundtland, Kåre Gjønnes, Bjørn Tore Godal, Kirsti Kolle Grøndahl, Fridtjof Frank Gundersen, Carl I. Hagen, Annelise Høegh, Anne Enger Lahnstein, Jan Petersen, Gunnar Skaug, Anders Talleraas, Jo Benkow, Bjarne Mørk Eidem, Hans J. Røsjorde, Svein Alsaker, Gunnar Berge, Ingvald Godal, Edvard Grimstad, Sigbjørn Johnsen, Oddrunn Pettersen, Erik Solheim, Siri Frost Sterri, Gunhild Øyangen (for Reiulf Steen), Thorbjørn Berntsen (Helen Bøsterud), Rolf Kjetil Bjørn (for Paul Chaffey) og Tora Aasland Houg (for Kjellbjørg Lunde).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Jan P. Syse og handelsminister Kaci Kullmann Five.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Statssekretær Kai Eide, Statsministerens kontor, rådgiver Jonas Støre, Statsministerens kontor, ekspedisjonssjef Knut Almestad, Utenriksdepartementet og personlig sekretær Kai Henriksen, Utenriksdepartementet.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Jon Bech.

Dagsorden

De gjenstående saker på formiddagens kart.

Fortsatt behandling av sak nr. 2:

Status i EFTA-EF-prosessen.

(GSR)

KOMITEENS LEDER: Da handelsministeren skal ut på reise i ettermiddag, fant vi det best å fortsette møtet nå, slik at vi får stille spørsmål og kommentere, for det å vente med EF-EFTA-saken som statsministeren foreslo i møtet tidligere, ikke var noen særlig aktuell problemstilling. Dermed fortsetter vi der vi stoppet kl. 9.55 i morges.

Jeg vil bare hekte på en meget kort kommentar fra min side for å passe på at vi i hvert fall fikk sagt det i dag, for å si det slik, og det går på begrepet "samlende EFTA-løsning." Jeg skal ikke gjenta det jeg sa i dag morges, for de som var her, hørte det, men dette bare for å følge opp tråden.

Jeg gir da ordet fritt til redegjørelsen som handelsministeren holdt i morges.

JO BENKOW: Det var bare til dagsordenen. Det har vært litt problemer som lederen og undertegnede har snakket om. Vi har lagt presidentskapsmøtet til torsdag morgen. Det er vi nødt til av praktiske grunner. Vi gjorde selvfølgelig om det, og flyttet det til kl. 15.30 av praktiske grunner for vi er nødt til å ha det. Så fortsatte stortingsmøtet utover tiden, og da er det ikke så greit å være medlem av Presidentskapet. Jeg ber derfor om forståelse for at vi må forlate møtet i 15.30-tiden, men det er av hensyn til arbeidet i huset.

STATSMINISTER JAN P. SYSE: Til dagsordenen. Jeg la merke til at lederen sa vente til møtet i morgen, slik statsministeren foreslo. Det må også bli et møte i morgen for å få behandlet den siste saken på dagsordenen. Jeg foreslo det ikke på den basis, men jeg hadde aldri drømt om at den første saken i dag ville ta så lang tid, så jeg trodde vi skulle bli ferdig med disse sakene i morgen.

KOMITEENS LEDER: Bare for å gjøre det klart. Statsministeren tok tak i meg i salen og spurte om vi kunne utsette EF-EFTA-saken til neste uke fordi handelsministeren ikke kunne være til stede her i morgen. Derfor syntes jeg det var viktig å ta det i dag.

Ellers er det ikke så rart at sakene tar tid når det er et nytt storting. Vi må regne med at vi rett og slett må forsøke å få tid nok og ha ofte nok møter til å være sikker på at vi får lagt fram temaene vi trenger å diskutere i komiteen. Det får vi komme tilbake til.

(GSR)

BJØRN TORE GODAL: Det er kjent stoff i denne situasjonen at Regjeringen har et utvidet frihandelsområde som sin prioritet og som sin erklærte politikk. Samtidig har det vært sagt fra regjeringshold at en også for så vidt har til observasjon og vurdering andre alternativer.

I det dokumentet som ble utdelt i dag tidlig, i en orientering som ble gitt, sa handelsministeren at med hensyn til fri bevegelse av varer har man undersøkt muligheten for så vel tollunion som frihandelsområde. Så står det ikke noe særlig mer om det. Samtidig framgår det at det er den sittende regjerings vurdering at det rentpolitisk er et utvidet frihandelsområde som har størst sjanse til å vinne fram, det har en referert fra de kontakter en har hatt rundt omkring i de forskjellige hovedsteder i Vest-Europa - samtidig som Stortinget både av statsministeren og andre er invitert til en politisk prosess for å finne fram til hva som er de ønskede alternativer i sluttfasen når Norge skal ta endelig stilling. Jeg synes dette henger dårlig i hop.

Hvis det er slik at vi kan risikere at det allerede underhånden er gitt ikke-formelle signaler fra norsk side som går ut på at det er å foretrekke å satse på en utvidet frihandelsavtale framfor en tollunion og det er utgangspunktet for at man så i forrige uke på embetsmannsplan har trukket de uformelle konklusjoner at det er mest sannsynlig at det går slik - ja da har allrede den sittende regjering gitt signaler som har betydning for den videre prosess før Stortingets organer i det hele tatt kommer inn i bildet, og før vi vet om det er noen dekning i stortingsflertallet for en slik måte å betrakte saken på.

Vi har ikke noe materiale til å vurdere det, og det kan hva Arbeiderpartiet angår, være like aktuelt å vurdere en tollunionsløsning som en annen løsning. Det er den endelige gjennomgang av materialet som vil være retningsgivende for det.

Når jeg spør, er det også fordi det fra pressekretser siver ut forlydender om hva som har skjedd, og hva som ikke har skjedd. Jeg vet ikke i hvilken grad Aftenposten er en troverdig kilde, men de har medarbeidere på heltid i Brussel. I avisen står det at ettersomgradene av de andre forbehold var velkjente fra før, kom det som noe av en overraskelse at man fra norsk side under sluttspurten i Brussel forrige torsdag og fredag framkastet en, forsterket reservasjon. Det framgår også at denne forsterkede reservasjon bidro til en mer tids- og arbeidskrevende avslutning enn ventet i den såkalte Oslo-prosessens første fase. Det framgår også at de norske utsendinger skal ha stått i telefonisk kontakt med sin egen regjering. Det er ikke illegalt, men jeg går

(GSR) ut fra at når man tar kontakt med Regjeringen er det for å få politiske signaler. Spørsmålet er: Kan vi få en ytterligere klargjøring av hva som faktisk har skjedd, og hva som vil være handelsministerens politiske signaler - riktignok foreløpige - i de møtene hun skal delta i om få timer? Jeg vil si allerede nå at hvis det er et politisk signal som bygger på at den sittende regjering bygger på utvidet frihandelsavtale før Stortinget i det hele tatt har fått fullført noe politisk resonnement omkring dette, vil det være feil-aktig, slik Arbeiderpartiet ser det.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Godal sier at det allerede er gitt signaler underhånden fra norsk side i forhold til tollunion. Hvis han med det mener at den sittende norske regjering skal ha gitt slike signaler, er svaret på det nei. Det er ikke gitt slike signaler. Jeg trodde jeg hadde gitt en relativt klar framstilling av det her. Her er det et utredningsarbeid, et uformelt utredningsarbeid, på embetsplan som nå er avsluttet - hverken mer eller mindre - i den prosessen.

Så spurte Godal videre med henvisning til et oppslag i Aftenposten i dag, som jeg må innrømme at jeg ikke har fått tid til å finlese mellom slagene, som henviser til telefonisk kontakt tilbake til Regjeringen. Bakgrunnen for at det ble tatt telefonisk kontakt, som vel ikke er uvanlig uavhengig av hvilken regjering som sitter, var at det på dette møtet ble fremlagt et utkast til en sluttrapport i norsk oversettelse som ble omdelt her ved slutten av møtet i dag morges. Vi var ikke på forhånd kjent med at det var lagt opp til en slik sluttrapport, så det kom meget overraskende på våre embetsmenn, og de tok dermed kontakt med oss. Man hadde fått den klare oppfatning på embetsmannsplan hos oss at dette møtet den 20. primært skulle dreie seg om en opp-summering av arbeidsgruppe V. Derfor visste vi ikke om den konkluderende sluttrapport fra embetsmennene som ligger på bordet, før det første utkastet lå der. Det var på den bakgrunn embetsmennene tok kontakt, og det ble ikke gitt signaler av den karakter som Godal her la inn.

Så til spørsmålet om fri bevegelse av personer. Det punktet var - så vidt jeg skjønner - også berørt i Aftenposten. Det som der er referert, er at Norge presiserte den understrekning som har vært gjort av norske embetsmenn i dette kartleggingsarbeidet tidligere, med henvisning til bl.a. norsk lovgivning og ikke minst med henvisning til den innvandringsstopp for arbeids-innvandring som det norske storting behandlet sent i vår og gav sin tilslutning til at man fortsatt skal ha. Det ble vedtatt at den skal gjøres permanent.

CARL I. HAGEN: I møtet i dag morges sa statsministeren at man nå skal innlede mer formaliserte sonderinger med henblikk på å innlede forhandlinger, og at Regjeringen med dette vil legge opp til en politikk på dette området somkan virke samlende, og han understreket at den brede oppslutning om hovedlinjene i vår utenrikspolitikk er en styrke som vi må ta vare på. Mitt første spørsmål er: Er det så å forstå at Regjeringen i de sonderingene som skal begynne, i denne prosessen sidestiller mulighetene for å nå frem til et europeisk økonomisk samarbeidsområde, at man likestiller som grunnlag tollunion og frihandelsområde? Eller er det slik at man har valgt å satse på frihandelsavtale, men ikke har noe imot at embetsmennene kikker på tollunion?

Det står at i framtidige forhandlinger vil EFTA snakke med en stemme etter at EFTA-landene har nådd frem til en felles EFTA-holdning. Mitt andre spørsmål er: Sitter Regjeringen i dag med klare opplysninger fra andre EFTA-lands regjeringer om at de allerede har bastant skrinlagt å ha tollunion som et utgangspunkt, eller er Norge eventuelt det første landet som i disse sonderingene har sagt at de synes det er uaktuelt? Er det andre som har gitt uttrykk for dette? I så fall vil jeg vite hvorledes og når.

Det står i statsministerens redegjørelse at Norge vil bidra til en offensiv og ambisiøs tilpasning ti EFs indre marked, og vil aktivt bidra til å føre Oslo-prosessen videre. Jeg tolker dette å bety at Regjeringen på prinsipielt grunnlag ikke har noen motforestillinger mot noen av de fire friheter. Når man ønsker å følge opp Oslo-prosessen med en ambisiøs tilpasning, forstår jeg det slik at man har akseptert de fire friheter som grunnlag for denne ambisiøse og offensive holdning. Jeg vil også få bekreftet at Regjeringen i utgangspunktet ikke har prinsipielle innvendinger mot disse fire friheter.

JAN PETERSEN: Bare et par bemerkninger. Vi har fått relativt mange redegjørelser i den utvidede om disse spørsmål. Jeg må si jeg tidligere har satt stor pris på å bli holdt løpende a jour om dette ganske kompliserte stoffet. Dette innebærer at jeg er like fornøyd med den redegjørelsen som vi nå har fått. Det er helt på det rene at dette blir en enormt krevende prosess når selve forhandlingene kommer i gang.

Det som ikke har stått helt klart for meg ved tidligere redegjørelser, men som har klarnet atskillig denne gang, er tidsfasene vi nå står overfor - hvilken fase vi til enhver tid er inne i. En del av den debatten vi har hatt, har egentlig vært preget av litt uenighet

om hvilken fase vi har vært inne i, men fordi dette er komplisert, og fordi det er så mange aktører på begge sider, er det helt avgjørende at dette arbeidet drives med den høyst nødvendige realisme, slik at man raskt finner frem til de områder som det er viktig å forfølge.

De områder som ikke står helt glassklart for meg etter denne redegjørelsen, gjelder institusjonelle spørsmål, men det er egentlig spørsmål som man først får full klarhet i når det foreligger et skriftlig materiale. Nettopp fordi det er så mange aktører som er inne i bildet her, vil jeg stille et spørsmål som, hvis det er mulig å svare på det, vil være av interesse. Vi har oversikt over aktørene på EFTA-siden, men vi har hele tiden Kommisjonen på EF-siden som har foretatt embetsmannsvurderingene. Kunne det sies noe om holdninger, reaksjoner, på prosessen så vel i EF-parlamentet, som skal ha et ben på ballen, som i de 12 medlemslandene? Det er et viktig spørsmål i forbindelse med vurderingen av ordet "realisme" hvordan man bør gå fram videre.

(SL) STATSMINISTER JAN P: SYSE: Som vi har slått fast, går vi altså nå inn i den politiske del av kartleggingsfasen. Det vi skal ta stilling til på dette første møtet, er rett og slett om det foreliggende kartleggingsgrunnlaget fra embetsmennene er tilstrekkelig.

Det er et åpent spørsmål i hvilken grad man i et slikt møte skal gå inn og binde seg i faste posisjoner. Det ble spurt om ting var - man brukte uttrykket - "bastant skrinlagt". Det er selvfølgelig ikke den uttrykksform noen vil bruke i en slik fase - jeg tar spørsmålene fra Hagen i omvendt rekkefølge. Vi har sagt det slik at denne regjeringen viste til Osloerklæringens formuleringer om at forhandlingene mellom EF og EFTA bør lede til en størst mulig realisering av fri bevegelse av varer, tjenester, kapital og personer. Størst mulig fri bevegelse - da må man også operere ut fra de bindinger som ligger i norsk politikk. Det er et grunnlag man har. Vi mener at vi på dette området skal kunne ha en offensiv opptreden i organer hvor vi skal opptre. Når det gjelder de andre land og hvor bastant de har skrinlagt dette, er det åpenbart også en viss dragkamp om hvem som spiller ut kortene. Men de ligger der, det mener vi å ha konstatert.

Det er tidligere henvist til hva som er skrevet i avisene. I Arbeiderbladet i går ble det henvist til at i bakgrunnen lå at tollunion var ute som aktuell sak. I Dagens Nyheter: Tollunion stopper på egen brems. Det er konklusjonen der. Det er en rekke slike ting som ligger i bildet. Alt dette må vi orientere oss i forhold til. Vi har tatt det standpunkt - det er vår oppfatning - slik kortene ligger, at et utvidet frihandelsområde vil være det som gir størst muligheter for oss. Det ligger også i kortene at hvis det er en sterk oppfatning i de øvrige EFTA-land at det er en tollunion som er saken, må også vi vurdere det, men vi har ikke fått noen indikasjoner på at det er tilfellet. Men hvis det er tilfellet, som altså er meget lite sannsynlig, alle opplysninger viser at ingen har slike kort å spille - men hvis det skulle skje, har vi den muligheten tilbake. Men vi mener, ut fra en realpolitisk vurdering av bildet, at det er slik vi må opptre.

Så var det om vi sidestiller tollunion og frihandelsområde. Ut fra det samme realpolitiske bildet er vi av den oppfatning at vi kan utøve den mest offensive holdning og oppnå mest for Norges vedkommende ved at vi følger den hovedlinje som vi har lagt opp til. Men igjen må jeg si at vi nå går inn i den politiske del av kartleggingsfasen, og vi ønsker å kjøre aktivt ut fra de kort vi ser, og mener at vi har tatt hensyn til det i de oppleggene vi nå skal følge.

(SL) Det kom noen spørsmål til som kanskje handelsministeren kan ta.

KIRSTI KOLLE GRØNDAHL: Da Lysebu-erklæringen forelå, viste Syse til at man hadde foretatt en god del sonderinger i Europa, og gjennom de sonderingene fått bekreftet at tollunion neppe var aktuelt, at det var frihandelsløsningen som var den aktuelle. I dag i Stortinget grep handelsministeren fatt i det samme og viste til de gode lytteposter man hadde hatt mens Lysebu-forhandlingene pågikk, og at man gjennom mer offisielle lytteposter hadde fått bekreftet det samme, at en frihandelsløsning var den beste løsningen. Det vi har undret oss over, er hvilke lytteposter det var. Syse prøvde å referere forskjellige aviser, men det er ikke tilstrekkelig. Vi er mest opptatt av: Hvem er disse lytteposter, både de uoffisielle som han hadde kontakt med før Lysebu-avtalen var i havn, og de mer offisielle som han benytter seg av nå, om det er politiske eller administrative lytteposter?

Jeg la merke til at det dukket opp et nytt uttrykk i redegjørelsen: "fundamentalt endret frihandelsområde". Hva ligger i dette uttrykket?

BJØRN TORE GODAL: Jeg må si at inntrykket etter det som nå er blitt sagt, ikke er noen aktiv og pågående holdning. En antar noe om hva andre mener, og man leser ting i avisene som bekrefter at dette er riktig. Men Norge er en ganske sentral aktør i dette bildet. Det er vi som er med på å legge grunnlaget til rette for hva avisene skal skrive om hvem, og ikke omvendt. Det kan godt hende at et "fundamentalt endret frihandelsområde" er en god ting, men jeg har til gode å se at en slik løsning på samme måte vil løse de mange problemer for norske arbeidsplasser som opprinnelsesreglene skaper. Jeg kjenner ikke noe eksempel på frihandelsområde hvor en har greid å unngå at man blir gjenstand for den type granskning som nå finner sted i EFs organer i forhold til hva som er komponentene i frihandelsavtalen. Vi vet at det er et forferdelig skjemavelde som er til stor byrde for både norske bedriftsledere og arbeidstakere, og hvor vi vet at den dynamikken som ligger i EF-prosessen kan føre til at tollunion kan være et bedre svar på den utfordringen enn et utvidet frihandelsområde. Det er dette spørsmålet vi i Stortinget stiller oss, og jeg har til gode å se at en så langt fra Regjeringens side har redegjort for noe som helst i disse viktige spørsmål.

Når man sier at man foretrekker et utvidet frihandelsområde, er det samtidig et politisk signal

(SL) som sendes ut i Europa, og det er fare for at andre legger vekt på hva vi sier: det mener Norge - og det vil være en naturlig konklusjon hvis det er en normal regjering som uttaler seg, det må man regne med at det er, og så tar man det til følge. Man kan komme i den situasjon at man avskriver reelle muligheter for å ivareta nasjonale interesser på en god og effektiv måte. Jeg synes ikke det som er sagt hittil, er noe svar på disse problemstillingene.

CARL I. HAGEN: Statsministeren sa igjen at det er nå vi går inn i den politiske kartleggingsfasen: Skal vi akseptere den kartleggingen som embetsmennene har gjort, eller skal vi be om mer? Jeg vil spørre: Er det Regjeringens standpunkt at vi skal forlange mer, eller er det som er gjort tilstrekkelig for å gå inn i neste fase?

Så sa statsministeren at det i Oslo-erklæringen heter "størst mulig grad" av de fire friheter, og det vil Regjeringen stå på. "I størst mulig grad" er full innfrielse av de fire friheter. Den størst mulige grad av frihet er at man har full tilslutning. Jeg vil be om å bli korrigert hvis jeg har tolket dette galt; at Regjeringens målsetting er fullt gjennomslag for de fire friheter i det europeiske økonomiske samarbeidsområdet.

Jeg fikk ikke svar på det konkrete spørsmålet som jeg måtte gjenta, og som er stilt av andre: Hvilke regjeringer i EFTA-landene er det som overfor den norske regjering har gitt uttrykk for at de har liten tro på at det er noen vits i å se noe mer på en tollunion?

Det siste: Jeg får det ikke til å henge sammen når statsministeren understreket behovet for samlende løsninger - at vi skal stå mest mulig sammen om utenrikspolitikken - når Regjeringen utad har sendt det signal at Norge som nasjon satser på frihandelsavtale, og det gjennom andre signaler fra andre aktører i det innenrikspolitiske miljø er sendt ut klare signaler om at det er et felrtall i Stortinget som ønsker parallellitet i den nåværende fase når det gjelder tollunion og frihandelsavtale som grunnlag for et EØS. Hvordan kan regjeringen arbeide for en samlende løsning når den arbeider for noe som er i strid med Stortingets flertall?

(ME) STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Først til spørsmålet om lytteposter. Nå er det ikke vanlig at et parti skal redegjøre for hvilke kontakter man som opposisjonsparti har hatt, så det punktet hadde jeg tenkt å la ligge og konsentrere meg om hva Regjeringen har av kontakter. Det er selvfølgelig offisielle norske representanter, bl.a. vårt nettverk av ambassader ute, og de tingene vi der får inn. Jeg sitter bl.a. med en melding fra ambassaden i Brussel. Jeg skal ikke lese det hele, men bare vise til hva man på EFTA-hold mener:

> "På det nåværende tidspunkt mener man på ..... hold at tollunion ikke fremstår som en realistisk mulighet."

Og vi kjenner da til at spørsmålet om innflytelse for EFTA-landene i EFs indre beslutningsprosess under utredningsarbeidet i Arbeidsgruppe V har dukket opp som et stadig større "problem". For EF som område, de enkelte EF-nasjoner, har altså overhodet ikke vært inne i denne prosessen. Det er kommisjonen som har deltatt i kartleggingsarbeidet sammen med embetsmenn fra EFTA. Så jeg tror at akkurat det er ganske viktig å holde klart for seg. Men det kom jo signaler i media i går - jeg vet ikke hvor stor vekt jeg skal legge på det, men jeg vil bare nevne at jeg i radioen i går hørte at man på europaparlamentshold gav uttrykk for at man ikke akkurat så tollunion i et EØS som noen farbar vei. Vi har altså konsentrert oss om hvor vi mener Norge som nasjon kan komme lengst med de rammevilkår som er gitt, altså at vi skal føre dette frem gjennom EFTA, og hvor vi mener samlende løsninger er særdeles viktig. Og vi har da inntatt det positive og aktive standpunkt at her kommer vi lengst gjennom et fundamentalt forbedret frihandelsområde - som er det uttrykk som ble brukt av embetsmennene i deres avslutningsrapport.

Så snakket Bjørn Tore Godal - tror jeg det var - om aktivitet. Ja, jeg oppfatter det slik at aktivitet uttrykkes i handling. Den handling på dette området som den norske regjering hittil har skullet utføre, det er å avslutte kartleggingsarbeidet på embetsmannsplan, og denne handling har gått presis slik det var forutsatt fra den forrige regjering. Og så får man velge den merkelapp man vil på den politikk som der ble ført, men det er altså en videreføring, en avslutning av embetsmennenes kartleggingsarbeid. Utover det har det ikke vært noe rom for politisk handling i denne saken. For som det nå flere ganger er redegjort for, er vi nå inne i en fase der det vi skal ta stilling til frem til og med møtet 19. desember, det er rett og slett om det foreliggende kartleggingsgrunnlag fra embetsmennene er tilstrekkelig, og om det kan gis grønt lys for en ny fase - forhandlingsfasen. Da er vi over på en veiing av de ulike

(ME) standpunkter. Men som jeg sa i denne komite i morges, valgte jeg på det nåværende tidspunkt å gi uttrykk for Regjeringens grunnleggende holdning i EF-saken her og nå, selv om de kortene ikke skal meldes i den fase vi nå er inne i i EFTA/EF-prosessen.

KOMITEENS LEDER: Til det svaret som handelsministeren nå gav på spørsmål fra flere medlemmer av komiteen om hvor signalene om at tollunion kan man glemme nærmest i utgangspunktet kommer fra: En ting er at handelsministeren eller nåværende regjeringsmedlemmer har uttalt seg til pressen da de var i opposisjon, om at de plutselig har sett et lys som ingen andre har sett, om at den arbeidsprosess som har skjedd hittil, i grunnen er - jeg tror til og med det er brukt uttrykk som ønsketenkning, og at det derfor nå er en realistisk regjering som starter med frihandelsområde som utgangspunkt. Men når handelsministeren på Stortingets talerstol i dag i et replikkordskifte viser til de lytteposterne som er en del av hennes vurderingsgrunnlag for å mene ting om dette, og dessuten viser til offisielle kilder, må det være rimelig i denne komite å få vite både hvilke offisielle kilder og hvilke lytteposter. Det er min oppfatning av den informasjonsplikt Regjeringen har. Jeg har altså hørt at handelsministeren har vist til en rapport fra Brussel som var nokså uklar på dette punkt. Full tollunion er det så vidt meg bekjent ingen i den forrige regjering eller den offentlige debatt som har diskutert. Vi har sagt en tollunionsordning som utgangspunkt eller en utvidet frihandelsavtale som utgangspunkt. Det andre var altså at handelsministeren har hørt en nyhetssending fra en debatt i Europaparlamentet. Det er det jeg har fått tak i av informasjoner når det gjelder hvorfor Regjeringen mener den har et bredt grunnlag for å konkludere med at det bare er en utvidet frihandelsavtale som er realistisk politikk.

JAN PETERSEN: Jeg må innrømme at jeg nå etter hvert har fått en sterk følelse av å befinne meg i et akvarium, og det er nettopp fordi lederen hevdet at det var noen som i opposisjon mente at de hadde sett lys som ingen andre hadde sett. Og det som virkelig forbauser meg, det er at den daværende regjering faktisk ikke hadde sett at tollunionspørsmålet tross alt var så marginalt i den senere fase som det er.

Jeg tror at når vi nå skal komme oss videre, er det to ting som er avgjørende. Det ene er at det i den kartleggingsfase som man nå er i ferd med å avslutte på embetsmannsplan, ligger det materiale man

(ME) trenger for å vurdere det spørsmålet - og det var bl.a. det spørsmålet, at man har dette, jeg husker Hagen var opptatt av i sitt innlegg i går. Når man så skal orientere seg politisk i den fasen som nå kommer, er det avgjørende at man nærmer seg det spørsmålet med realisme og ikke ut fra mer teoretiske forestillinger. Og det er da dette akvariesynspunktet mitt kommer inn. Jeg er litt forbauset over at dette til de grader skal være så overraskende for lederen som hennes språkbruk kunne tyde på.

KOMITEENS LEDER: Da må jeg få lov til å understreke at det jeg gjør, er utelukkende å etterlyse klare svar på de spørsmål som er stilt fra flere av komiteens medlemmer. Jeg har ikke tenkt å holde politiske taler her, jeg er opptatt av å få presise svar fra Regjeringen. Hvis det ikke er direkte svar å få, konstaterer jeg det.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Når det gjelder kilder, går jeg ut fra at flere enn jeg er kjent med at Ingvar Carlsson i en tale 1. september har berørt spørsmålet om tollunion og nøytrale forbehold. Hans utenrikshandelsminister Anita Gradin gjorde det samme på minisesjonen i Nordisk Råd - var det vel. Jeg har muntlig hatt kontakt med våre ambassadører om disse tingene for å skaffe det tilgang som var nødvendig før jeg gikk i dette møtet, og de gir sammenfallende fremstillinger med hva mitt embetsverk har av oppfatning fra sine kontakter - i det som altså ikke har vært politiske møter. Ambassadørene bygger selvfølgelig på politiske signaler i de ulike hovedsteder, men ingen av disse sginaler har vært meddelt regjeringene i andre EFTA- og EF-land, for det er ikke den fasen vi befinner oss i. Dette er hva som rører seg i de politiske miljøer i de ulike EFTA-hovedstedene - siden vi nå snakker om hva som kunne være en samlende holdning i EFTA. Sveits har gjort det ganske klart at toll-unionsløsning ikke er forenlig med deres system med direkte demokrati og forhandlingsautonomi. Finland har sin nøytralitet å ivareta, med store problemer gjennom en felles ytre handelspolitikk, og svenskene har allerede vært innom med det nøytralitetsforbehold både Gradin og Carlsson har gitt uttrykk for, og som våre ambassader vurderer som et særdeles kompliserende element sett fra EFTAs side i forhold til tollunion eller tollunionsløsningen - hvis man velger å bruke det uttrykket. Jeg har ikke ordrett utskrift av de samtaler jeg har hatt med hver av våre ambassadører og hver av mine embetsmenn om dette, men det er der disse opplysningene som den sittende regjering bygger sine utsagn på, kommer fra, og jeg håper at det er tilfredsstillende for lederen i så måte.

(ME) Da har jeg vel også besvart Hagens spørsmål om regjeringssignalene, for det ligger altså i en annen fase enn den vi nå befinner oss i. Det har hittil vært uformelle møter på embetsmannsplan, ikke politisk signalisering.

JAN PETERSEN: Jeg må innrømme at lederen gjorde meg litt nysgjerrig med sitt svar til meg. Hun brukte formuleringen at den daværende opposisjon så lys som ingen andre hadde sett. Og da er spørsmålet: Betyr det at når dette lyset også ble nevnt i pressen, så kom det faktisk som en overraskelse?

KOMITEENS LEDER: Jeg har ikke tenkt å innlede noen diskusjon med nestlederen ...

JAN PETERSEN: Men nå stilte jeg spørsmål til lederen. Jeg lurte på om det er mulig å få et svar på det ...

KOMITEENS LEDER: Mitt poeng med det jeg sa da du løftet hånden din i lengre tid, det var at én ting er hva man som et opposisjonsparti påberoper seg rett til å mene og si og at man deltar i pressedebatt så mye man vil. Det brukte handelsministeren som en argumentasjon, det er greit. Men i det øyeblikk en norsk handelsminister står på Stortingets talerstol og viser til dette, pluss at dette senere er blitt bekreftet gjennom offisielle kanaler, da er vi i en annen situasjon, og det vil jeg fastholde. Da er spørsmålet: Gir handelsministeren en presis og dekkende vurdering av bildet, og hva er hennes grunnlag for det? Det er det jeg spør om, og det må jeg ha anledning til å gjøre.

JAN PETERSEN: Jeg har ikke blandet meg opp i lederens spørsmålsstilling, men det jeg var litt opptatt av, var at vi herfra og ut går på det som er realistisk mulig. Og jeg ble litt nysgjerrig på om dette spørsmålet at tollunion ikke er særlig aktuelt, virkelig kom så mye som en overraskelse på den daværende statsminister som hun gav uttrykk for. At hun har spørsmål til handelsministeren vil jeg ikke blande meg opp i.

(ME) KOMITEENS LEDER: Men det er da jeg vil gjøre det helt klart at jeg sitter ikke her som tidligere statsminister og svarer på spørsmål. Jeg sitter nå som formann i utenrikskomiteen og prøver å forvalte den rollen jeg har her. Det er poenget. Jeg skal gjerne diskutere med Petersen mine vurderinger på et tidligere tidspunkt, men de spørsmålene kunne dere stilt da jeg var statsminister. Da svarte jeg på dem her i komiteen med det grunnlag som den gang fantes. Men jeg kan etter det jeg nå har hørt regjeringsmedlemmene si, si at det virker på meg på følgende måte: Handelsministeren viser til at ambassadørene har fått inntrykk - det bygger på politiske inntrykk fra de ulike hovedsteder, men regjeringene har altså ikke behandlet dette spørsmålet som vi nå diskuterer; det har vært gjort meget klart fra Regjeringens side, det er en kartleggingsprosess, det skal nå bli en politisk forhandlingsfase. Det betyr at både før denne regjering trådte til og nå har man bygd på inntrykk av hva månedene som kommer, vil komme til å bringe. Det er dette som er mitt poeng, og det ble gitt signaler i pressen og offentligheten om at nå hadde den påtroppende regjering fått se noe som var klarlagt så godt at man kunne allerede nå slå fast at den prosessen vi skal inn i når det gjelder spørsmålet om tollunionsordning eller frihandelsavtale, den er helt unødvendig, fordi man erklærte på forhånd at den ikke var realistisk mulig. Det har vært gjentatt i dette møtet nå, og jeg ser ikke at vi har fått et substansielt grunnlag for dette.

STATSMINISTER JAN P. SYSE: Dette er i grunnen et interessant møte. Jeg var nesten i ferd med å foreslå at man skulle forflytte det til Lysebu så vi kunne få opp stemningen litt. Men jeg har altså en følelse av at man er mer opptatt av den hjemlige politikk og virkningene av forskjellige uttalelser i stedet for det vi står overfor. Nå har vi gitt uttrykk for de signaler og de meldinger som vi har mottatt, og de er forsterket gjennom lengre tid - også hva vi har hørt på annen basis. Men så ble det spurt om de offisielle ting - det har handelsministeren svart på - og jeg har inntrykk av at man spør som om det skulle foreligge andre signaler. Så jeg er nesten fristet til å spørre: Har man viten og opplysninger som skulle trekke i noen annen retning? For da vil det selvfølgelig være uhyre interessant å få oppmerksomheten trukket i den retning. Men det foreligger jo ingenting som egentlig går i en annen retning.
Vi har likevel vært så forsiktige i vårt opplegg at om det skulle vise seg, i strid med det vi har hentet inn av opplysninger og viten, å være slik at det er en europeisk og en EFTA-holdning som går i en annen retning, da må selvfølgelig vi også vurdere det. Men vi har ikke fått noen pekepinn og holdepunkter for at det er tilfellet.

ERIK SOLHEIM: Et par korte spørsmål. Statsministeren sa - jeg tror det var på spørsmål fra Hagen - at Regjeringen var tilhenger av en størst mulig gjennomføring av de fire friheter. Men så la han til at da må man også operere "ut fra de bindinger som ligger i norsk politikk". Det kunne være interessant å vite hvilke bindinger det særlig tenkes på. Det er nokså avgjørende for SVs holdninger til disse sakene.

For det andre: Det er et veldig viktig anliggende for oss at dette foregår med maksimal åpenhet i det norske samfunn, slik at flest mulig, det være seg fagbevegelsen, bondeorganisasjoner, miljøvernorganisasjoner, folket i det hele tatt, trekkes inn i debatten. Jeg vil be om at Regjeringen legger opp til en behandlingsmåte som gjør at Stortinget oftest mulig maksimalt orienteres på den vanlige måte, ikke her i denne komite, som jo er et organ som stiller debatten i et litt vanskelig lys, i og med at det er et organ som i prinsippet er hemmelig, men som det mer og mer er blitt vanlig å referere fra, og ingen vet hva som kan refereres og ikke refereres - i hvert fall vet ikke jeg det, og det tror jeg gjelder mange. Jeg vil be om at det legges opp til å orientere Stortinget på vanlig måte, slik at flest mulig kan trekkes inn i debatten.

BJØRN TORE GODAL: Det første, som er utgangspunktet for denne debatten, er at Regjeringen reiser et kraftig politisk signal som går på at man foretrekker en frihandelsavtale. Det er der det begynner, og det er det som er det nye innslaget i hele prosessen. Man har altså bygd på kontakter på et tidlig tidspunkt under regjeringsdrøftelsene om at slik er det fornuftigst å gjøre. Så har man i dag ringt rundt til ambassadører for å forhøre seg og få et bilde av noe mer offisielt, at slik forholder det seg. Men hva er det denne regjeringen vil? Hvis det er slik at denne regjeringen primært vil ha frihandelsavtale på det spinkle grunnlag som nå foreligger, kan jeg ikke skjønne annet enn at det er en forfeilet strategi ut fra det som er tjenlig i den prosess som er lagt opp.

Jeg noterte meg med tilfredshet at handelsministeren sa at hun på de møter som skal finne sted nå, ikke vil gi uttrykk for noen politiske prioriteringer i forholdet mellom frihandelsavtale og tollunion. Hvis det er riktig oppfattet, er det positivt, og slik sett et resultat av de runder vi nå har hatt. Kan jeg få en bekreftelse på at det er riktig forstått?

(KML)

THORBJØRN BERNTSEN: Jeg må si at jeg er fristet, i forlengelsen av det Bjørn Tore Godal sa, til å si at det ikke bare er spørsmål om hva Regjeringen vil, men også hva Regjeringen kan. Det har jo litt relasjon til det statsministeren selv sa i sted, at han begynte å få inntrykk av at debatten har fått visse innenriks-politiske innslag. Jeg ikke bare tror, jeg er helt sikker på at det er der det ligger. Ut fra de innenriks-politiske realiteter og bindinger han snakket om, er det kanskje ikke så mye spørsmål om hva Regjeringen vil, men om hva den kan. Det er blitt sagt etter min oppfatning helt klart og tydelig fra regjeringspartirepresentanter i Stortinget at det er en utvidet frihandelsavtale som skal være Norges vei, og ikke noe mer enn det. Så er det klart at det er om å gjøre å skaffe seg mest mulig ryggdekning for det standpunkt som er diktert av den politiske virkeligheten i Norge for øyeblikket, og da går det selvfølgelig an å henvende seg til forskjellig hold som kan komme med de meldinger som underbygger Regjeringens grunnlag, som er diktert av norsk politisk virkelighet. Derfor er den norske politiske virkelighet nå, med den sittende regjering, av den art at en videre debatt og drøfting og vurdering på grunnlag av tollunionspørsmålet ikke er mulig for denne regjering å forfølge.

ANNE ENGER LAHNSTEIN: La meg først si at jeg er tilfreds med de orienteringer som er gitt fra Regjeringens side. Menjeg fornemmer at her er det litt dramatikk i luften. Da lurer jeg på - fordi jeg ikke er så vant til sånne møter - hva det egentlig er som ligger av dramatikk i dette. Det går jo fram av Lysebu-dokumentet at Regjeringen går inn for et utvidet frihandelsområde. Det er jeg glad for. Jeg er glad for at Regjeringen har en politikk på dette området, i motsetning til den forrige. Men det som jo er den faktiske situasjon nå, er at vi går inn i den politiske del av kartleggingsfasen, og da er det vel slik at her kartlegges alle muligheter. Nå er det altså noen som har sett noe, det er spurt om hva man har sett, og andre har da tydeligvis sett noe annet! Men jeg kan egentlig ikke se det dramatiske i det hvis vi nå erkjenner at vi går inn i en fortsatt politisk kartleggingsfase, og så får man se hva som er de faktiske realiteter i dette. Da føler jeg meg trygg på at den linje Regjeringen har valgt, er innenfor det som er realistisk mulig.

<KML

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Det var spørsmål fra Godal om det er riktig at vi på møtet i morgen ikke skal foreta politiske prioriteringer. Svaret på det er ja. Ut fra alt det jeg har sett og hørt om det møtet jeg reiser til nå i ettermiddag, er vi nå i en fase der dette ikke ligger inne. Det er først når man kommer over i forhandlingsfasen at de politiske kort skal meldes om hva man liker og ikke liker av det kartleggingsarbeidet som er foretatt, og selvfølgelig få en videre bearbeiding av dette.

CARL I. HAGEN: Jeg skal bare svare kort på det stilte spørsmål fra Senterpartiets parlamentariske leder. Hun spurte hva som er dramatikken i dette. Det som er dramatikken i dette, er at Regjeringen ønsker å følge en linje som et stortingsflertall er imot. Det har ikke skjedd tidligere. Før har regjeringen fått en klar støtte i disse møter fra forskjellige flertall - noen har gått lenger enn regjeringen har ønsket og noen kortere - men det har vært et klart flertall. Det er det som er det faktiske forhold. Slik jeg ser det, er det klart at tidligere har det norske formannskap i EFTA kjørt frem både tollunion og frihandelsavtale som grunnlag for EØS helt parallelt, med lik tyngde, og mange andre EFTA-land har tolket de klare signaler som er kommet fra EFTA-formannskapet. Nå er disse signalene klart annerledes enn de har vært tidligere, og man får dem i realiteten tilbake som en boomerang: Det som er toneangivende i EFTA, er at det ikke er noe særlig realistisk å snakke om tollunion, og man får signaler tilbake fra Europa etter at de er sendt ut herfra. Det som er det dramatiske, er at Regjeringen kjører denne linje til tross for at den sier at den ønsker å finne samlende politiske løsninger på området.

KOMITEENS LEDER: Jeg tror det kanskje fremdeles er et lite behov for å gå tilbake til et utgangspunkt. Senterpartiets parlamentariske leder sa at hun er glad for at denne regjering har tatt standpunkt i motsetning til den forrige. Her står vi ved et sentralt utsagn. Den forrige regjering hadde ikke tatt standpunkt, og det som skjedde fra EFTA-formannskapstiden og senere i oppfølgingen i den kartleggingsprosess som dere også henviser til, skjedde under konsultasjoner med den utvidede med oppslutning fra et flertall. Men som Hagen sa om den norske holdning, vi har ikke foreløpig tatt stilling til om det er tollunion eller utvidet frihandelsavtale som er det beste grunnlag for å komme fram til en omfattende løsning. Det som ligger i Oslo-erklæringen er forslag.

Det som er påfallende, er at den nåværende regjering, med 62 representanter bak seg i Stortinget, har tatt standpunkt, slik Anne Enger Lahnstein nå sa,

(KML) fordi den har tatt standpunkt uten å konsultere den utvidede utenrikskomite. Den har tatt et standpunkt uten å konsultere noen, og uten å vite om det stod et flertall bak. Det er her det ligger en fundamental problemstilling, og det er det som gjør at jeg bare må si at det er iallfall en fordel at handelsministeren nå har understreket at hun vil trå vannet og ligge lavt i terrenget i møtet i morgen. For gis det politiske signaler også i et internasjonalt møte, har vi ikke mer tid å gå på her hjemme til å se på hvordan det er mulig å komme ut av denne situasjonen på en rimelig ordnet måte.

STATSMINISTER JAN P. SYSE: Solheim var inne på hvilke begrensninger som lå inne. Det står for så vidt nevnt i Lysebu-dokumentet. Jeg vil bare nevne det som går på felles arbeidsmarked. Det "må sees i forhold til norsk innvandringspolitikk og innvandringsstoppen" og i den gjensidige forhold til EF/EFTA må det fortsatt være former for begrensning og kontroll her. Det ligger altså basert på de vedtak og retningslinjer som vi har fulgt. Også høyere standarder og strengere regler når det gjelder helse, sikkerhet og arbeidsmiljø, er nevnt. Det har også hele tiden vært klart at landbrukspolitikken ligger utenfor dette.

Når det gjelder de siste ting som er kommet frem har jeg lyst til å si til Hagen at jeg ikke er helt enig i hans beskrivelse med hensyn til at vi nå sender ut signaler som kommer tilbake som en boomerang. Jeg må si at lenge før det forelå noen dokumenter hvor vi har foretatt denne prioriteringen, har vi undersøkt, og det er signaler vi har fått inn. Det som nå skjer, er at vi egentlig finner ad mer offisielle veier og ved videre undersøkelser at dette stemmer. Men jeg har også understreket at man også må se hva som skjer i de fora vi nå går inn i for drøftelser. Det er det handelsministeren har understreket, og det er også hennes oppgave når hun nå går ut i de internasjonale organer hvor disse ting drøftes.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Hagen sa at det faktiske er at Regjeringen ønsker å følge en linje som det ikke er flertall for. Da har jeg behov for et par avklaringer i forhold til det møtet jeg skal delta i i morgen.

Er det ikke flertall i Stortinget for en kartlegging av våre muligheter for varehandelsløsninger?

(SL) Er det ikke flertall for at man i møtet i morgen skal påbegynne det politiske kartleggingsarbeidet som skal ende opp i at man sier om den kartlegging embetsmennene har foretatt, er god nok?

Jeg var i min redegjørelse i dag morges inne på at når det gjelder de institusjonelle spørsmål og en del av de rettslige spørsmål, er det helt opplagt at man må gå videre i kartleggingsarbeidet, og det er ganske sannsynlig at det vil melde seg andre enkeltområder inne i det feltet som nå er kartlagt.

Det tredje spørsmålet i forbindelse med den prosessen som vi nå går inn i: Kan vi den 19. desember i fellesmøtet med EF på det grunnlaget som er lagt gjennom denne kartleggingen, gi grønt lys for at man går over i en forhandlingsfase for å skape et EØS?

Det er disse tingene jeg skal forholde meg til. Jeg har ikke oppfattet så langt at det ikke er flertall i Stortinget for en slik holdning. Det vil være avgjørende for meg å få klar beskjed om det hvis jeg her har misforstått, noe Hagens innlegg kunne tyde på.

CARL I. HAGEN: Jeg har ingen problemer med å bekrefte de ting handelsministeren nevnte, det er helt greit. Men det som er problemstillingen, er den prioriteringen statsministeren refererte til, prioriteringen av frihandelsavtale fremfor tollunion. Det er det samme som Lahnstein har sagt, og det har vært sagt av Stortinget selv. Har den norske regjering ført konsultasjoner med Stortingets organer om at det er frihandelsavtale man ønsker å satse på? Det er det ikke flertall for i det norske storting i dag.

(SL) ANDERS TALLERAAS: I tillegg til det som fru Five har redegjort for, må vi prøve å samle opp hva det er flertall for til møtet hun skal på i morgen, og det er viktig å ta i betraktning to momenter til. Det ene er at statsministeren i formiddag varslet at det tas sikte på en orientering til Stortinget om dette i midten av november. Det gir Stortinget en bakgrunn for å få drøftet dette, slik Solheim bad om. Det andre er at de politiske signaler ikke skal gis før 19. desember, slik jeg har oppfattet dette. Og som en trøst til Hagen - jeg vet ikke om det er det - står det i Lysebu-dokumentet at utviklingen av vårt lands forhold til EF skal skje i nært samråd med Stortinget. Jeg synes det hører med når en prøver å summere opp de tingene som samler, og som gir grunnlag for Regjeringen til å jobbe videre med dette. Det er vel det viktigste å få klarlagt i dag.

THORBJØRN BERNTSEN: Det er understreket flere ganger at vi har vært gjennom en kartleggingsfase, som jeg på flere måter har hatt mulighet til å følge litt med i. Så er det i neste runde spørsmål om hvilke vurderinger Regjeringen gjør, om hva som vil være det beste alternativ for Norge: en utvidet frihandelsavtale eller tollunion. Det er et rent objektivt grunnlag i utgangspunktet. Regjeringen må bestemme seg for, når den skal gå inn i politiske drøftelser med de andre EFTA-landene, hva den anser som den beste løsningen for Norge.

Men så har vi kommet til det stadium at Regjeringen har utelukket som noen aktuell politikk en av løsningene, nemlig tollunion, fordi man på forhånd på grunn av innenrikspolitiske forhold har bestemt seg for hva det er mulig for Regjeringen å forhandle om, nemlig en frihandelsavtale. Dermed har Regjeringen selv avskåret seg fra mulighetene for å foreta en objektiv bedømmelse av hva som er det beste alternativ for Norge.

Det som ellers er slått fast her, bl.a. av Hagen, er at Regjeringen har foretatt en prioritering, som statsministeren også sa, som det ikke er flertall for i Stortinget. Det er der realiteten ligger. Så hvis man skal følge Stortingets flertall, og det er lurt også i disse sakene, skal man foreta en objektiv vurdering av hva som er det beste alternativ for Norge. Og så får man forhandle ut fra det, og eventuelt ta signalene når de er der, formelt sett, om at det går, og det går, og det går ikke. Men her har man i utgangspunktet avskåret seg fra å forhandle på objektivt og mer eller mindre fritt grunnlag. Og det er verken EFTA eller EF som har lagt de begrensningene, de ligger i den norske regjering.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Som svar til Berntsen føler jeg et behov for å presisere at det

(SL) denne regjering har gjort, er at vi har foretatt en positiv vektlegging av at vi mener Norges interesser best kan oppnås gjennom en frihandelsavtale, og da med de ord som nå er brukt i den aller siste utredningen fra embetsmennene. Her ligger det ikke, slik han gav uttrykk for, i første rekke en negativ avgrensning, men en positiv vektlegging av hva vi mener vil føre lengst og gi de beste resultater.

BJØRN TORE GODAL: De spørsmål som handelsministeren stilte og Hagen svarte på, hørtes greit ut, og det er ikke det som har vært problemet. Det som har vært debatten, er hvorvidt Stortinget legger den samme avgrensning her som Regjeringen tydeligvis gjør, nemlig at tollunion ikke er aktuelt - man kan formulere det forskjellig. Men siden handelsministeren var opptatt av at hun hadde ryggdekning i Stortinget, vil jeg sette pris på om hun snarest kunne utforme det på en måte som gjør dette klart: Det ser ut til å være et flertall i det norske storting som har en annen holdning til den prioritering som Regjeringen har foretatt når det gjelder formuleringen i regjeringserklæringen - siden det først ble spurt om råd. I Stortinget er de to alternativene foreløpig likestilt.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Siden Regjeringen har sagt at vi kommer tilbake til Stortinget med en redegjørelse, går jeg ut fra at den redegjørelsen vil gi det beste og bredeste grunnlag for den signalgivning fra norske politikere som Godal her er ute etter. Jeg akter altså ikke å gi politiske signaler i denne prosessen. Det er det ikke lagt opp til i denne fasen - det være seg positive eller negative. Og det forhandlingsopplegget tror jeg nok at jeg må be om å få lov til å stå fast på. Ut fra det vi har fått vite fra andre land, er det det opplegget man baserer seg på.

KOMITEENS LEDER: Jeg tror dette møtet har kartlagt problemene vi står overfor, at det er en alminnelig oppslutning i komiteen her om prosedyresidene ved saken, nemlig at vi går videre med EF-EFTA-prosessen. Ingen her har gitt signaler om at det ikke skal være grunnlag for å gå i forhandlinger 19. desember - det er lenge til 19. desember - det må være de signalene handelsministeren tar med seg nå. Det er det bakgrunn for. Det er brukt mye tid på de temaene.

Handelsministeren sa nå at det er positiv støtte til det ene alternativ, og ikke en negativ av grensning. Man kan velge ord. Vi vet alle som sitter her, hvilke dilemmaer vi står overfor. Og det er viktig, frem til den redegjørelsen som kommer i november, at man legger seg det på sinne at vi står i denne situa-

(SL) sjonen. Det er noe av innfallsvinkelen til den prosessen som nå går videre, som det ikke er noe flertall som stiller seg bak her. Vi får bruke den tid vi trenger til å få avklart hvor vi står når redegjørelsen fra Regjeringen kommer.

Bare en ting til slutt om GATT. Vi hadde en lang diskusjon om GATT i morges, om notifisering. Jeg har snakket med handelsministeren i Stortinget, og - bare for å understreke det - da jeg ikke konkluderte, ikke følte at det var grunnlag for å konkludere, var det fordi vi egentlig er litt i den samme vanskelige situasjon at det er et flertall her som klart gir uttrykk for at vi mener at ambisjonsnivået i det som Regjeringen antydet skulle skje i GATT, er for lite og antagelig vil skade de totale norske interesser. Men jeg mener at vi har tid frem til 20. november til å se på hvilke konkrete notifikasjoner det bør være. Vi har i mellomtiden flere stortingsdebatter og innstillinger fra fagkomiteer som kan komme til å berøre disse temaene. Jeg bare nevner det, fordi vi må være klar over at vi ikke ble ferdig med forholdet til GATT i morges.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Jeg hadde tenkt å ta dette etterpå, for jeg tror vi er kommet opp i en misforståelse. I mitt notat som jeg leste i møtet her i dag, står det den 20. oktober, at det var da vi skulle ha notifisert. Vi skulle altså ha notifisert for seks dager siden. Landbruksdepartementet har hatt møte med organisasjonene i dag om disse to notifiseringstiltakene som jeg har redegjort for, og hele apparatet er innstilt på at dette skal og må, ifølge mitt embetsverk, notifiseres i dag.

KOMITEENS LEDER: Da er det skjedd en konkret misforståelse under møtet, for det er helt sikkert at du brukte 20. november. Det var årsaken til at jeg avsluttet som jeg gjorde. Jeg trodde dere hadde skaffet litt lengre ventetid. Jeg visste at 20. oktober var den opprinnelige break-datoen. Men det betyr at vi grundig må få gjentatt akkurat hva notifiseringen i klartekst gikk ut på, slik at vi får en god vurdering av hvor vi står.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Jeg er meget lei meg for at jeg har brukt 20. oktober i den innledende tekst, men 20. november senere.

Men til den konkrete notifiseringen. Jeg har med noen eksemplarer av den teksten jeg brukte ved innledningen i dag. Det den konkrete notifiseringen går

(SL) ut på, er at Regjeringen i forbindelse med landbruksoppgjøret for 1990-91 vil ha til hensikt å avgrense eksportstøtten, dessuten notifisering av den omlegging som har funnet sted ved at produksjonstillegget for grovfôr og grunntilskuddet for melk for 1990 er overført til et areal- og kulturlandskapstilskudd. Dette innebærer nøytrale overføringer. Videre at man i innledningen til notifiseringen viser til at det er nedsatt et bredt sammensatt utvalg som skal vurdere landbrukspolitikken, og som skal avgi sin innstilling ved utgangen av 1990. Dette har sammenheng med Sverige. De har en parlamentarisk kommisjon som de avventer innstilling fra, og derfor notifiserer de ingen liberalisering før denne har avgitt sin innstilling.

KOMITEENS LEDER: Sverige har vel allerede foretatt ganske store omlegginger, slik at de ligger et annet sted enn vi, som jeg snakket om.

CARL I. HAGEN: Det utvalget som handelsministeren nå leser opp fra, går jeg ut fra er Alstadheim-utvalget?

Mitt andre spørsmål: Hvordan er importreglene for veksthusprodukter?

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Importreglene totalt sett gjorde jeg vel kjent i dag morges - at det ikke er inne i bildet på det nåværende tidspunkt. Man mener at slike tiltak bør trekkes inn som forhandlingskort i Uruguay-rundens sluttfase. Det er der vi har litt ulike vurderinger av hvordan det forhandlingsmessig best kan utnyttes.

GUNHILD ØYANGEN: Vårt råd i saken er at vi også tar med en videre omlegging til produksjonsnøytrale tilskudd - vi vet at vi er nødt til å gå i den retningen for å få våre overføringer godkjent - og i tillegg at man gir signaler om at man vil starte en lempning av importvernet for blomster, tomater og agurker fra høsten 1990, med siktemålet full liberalisering i de etterfølgende år.

(GSR)

KOMITEENS LEDER: Dette er Arbeiderpartiets anbefaling til Regjeringen. Det er klart det går an å supplere dette forsiktige notifiseringsopplegget som dere har diskutert dere fram til, og å gå lenger, og det bør man gjøre i forhold til et stortingsflertall som mener at dette er å gå for kort. Det finnes også ståsteder - jeg vil gjerne bidra med det - mellom denne veldig forsiktige teksten som ligger foran oss, og det Gunhild Øyangen nå på vegne av Arbeiderpartiet anbefalte Regjeringen å gjøre. Hvis det er slik at tidsfristen er så knapp som vi nå fikk vite, er vi i en problematisk situasjon, men jeg vil anta at det er som før, at en utsettelse på en dag eller to har de hørt om før i disse fora.

CARL I. HAGEN: Jeg kan bare gjenta at vårt råd er at vi synes Norge bør være en spydspiss for å få raskest mulig fremgang når det gjelder å begrense importvernet, men ikke mer enn at vi sikrer en selvforsyningsgrad av matvarer tilsvarende det vi trenger i en krisesituasjon.

Det konkrete råd som Arbeiderpartiet her kom med, kan jeg ikke feste lit til over bordet. Når det gjelder den konkrete overgang som Øyangen nevnte, vil jeg ikke si noe om det.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Det var det konkrete råd der fra et eventuelt flertall i komiteen, hvor Hagens votum er ganske avgjørende, for det er en skjønnsmessig vurdering av hva man får mest igjen for for Norge i forhandlinger. Vi var gjennom hele dette i dag morges, men jeg registrerer at Hagen ikke tar standpunkt til de konkrete uttalelsene.

CARL I. HAGEN: Jeg understreker at vi ikke har drøftet den omleggingen i vår partigruppe og hvordan virkningene vil være, det rent tekniske og hva konsekvensene av en slik endring blir. Vi har ikke oversikt over alt det tekniske i landbrukspolitikken med en gang, så her vil vi måtte konsultere andre. Det betyr ikke ja eller nei, det betyr at vi ikke har tatt standpunkt.

KOMITEENS LEDER: Det ville vært en fordel om det hadde vært mulig å få noen dager ekstra på denne saken, slik at vi vet hvor vi står før Regjeringen notifiserer. Dette er et godt råd.

(GSR)

KÅRE GJØNNES: Jeg gav uttrykk for at jeg synes det er vanskelig her å gå inn i materien på en så grundig måte at en skal ha grunn for å avvike fra de vurderingene som er gjort fra Regjeringens side. For min del ønsker jeg å gi uttrykk for at jeg vil støtte det opplegget og de vurderingene som Regjeringen her synes det er viktig å forholde seg til ut fra de sonderingene de har gjort. Det er mitt syn.

STATSRÅD KACI KULLMANN FIVE: Jeg lurer på om man kan finne ut av dette med tidsfrister. Det gjør det meget komplisert, særlig fordi en eventuell notifisering av andre ting enn det jeg her har lagt frem, vil kreve omfattende konsultasjoner og kontakter med organisasjonene. Det ligger også tid i dette, men vi må fra Regjeringens side i hvert fall notifisere det det er enighet om.

Jeg vet ikke rent formelt om man har mulighet til, dersom det fra Regjeringens side er ønskelig ut fra de råd man her har fått, å gå videre, og om man har noen mulighet til rent teknisk å gjøre det i en fase 2 - på overtid så å si.

KOMITEENS LEDER: Det kan være aktuelt å følge det som ble sagt, at det er en løpende diskusjon i Norge for tiden om denne type spørsmål, og at det derfor kan være aktuelt å komme tilbake med nye problemstillinger eller konklusjoner fra Regjeringens side. Det er klart det er en mulighet. Jeg går ut fra at embetsmennene kan bekrefte at dette kan la seg gjøre.

CARL I. HAGEN: Jeg kan gi det formelle råd til Regjeringen at den bør notifisere, og at vi har til hensikt så snart det praktisk er mulig, å avvikle alt importvern når det gjelder veksthusprodukter for også å ha noe annet på bordet som burde kunne notifiseres.

GUNHILD ØYANGEN: Problemstillingen er faktisk den at vi fra 1990 på en eller annen måte skal tilpasse oss til vedtaket i GATT i årene framover, og virkningene er helt klare - det er nedbygging av støtten og importvernet, og det er slik at både støtten og importvernet blir sett i sammenheng. Regjeringen må ha et alternativ hvis den ikke skal vurdere importvernet på enkeltområder.

(GSR)

Så vidt jeg kan forstå, er alternativet å gå til jordbruksavtalen, der bøndenes inntekter blir fastsatt, og det vil kunne medføre at bøndene etter hvert blir fattigere og fattigere. Den vurderingen som har ligget til grunn, er at her er det mer hensiktsmessig å gå på sektorer og på produkter som har liten eller så å si ingen beredskapsmessig betydning, og som også har liten distriktspolitisk betydning. Det er de vurderingene som ligger til grunn for at vi har valgt det alternativet.

ANDERS TALLERAAS: Ut fra den situasjonen er det vel nokså dristig bare å hive innpå et par ekstra ting i en slik notifikasjon. Jeg vil tro at det er problematisk. Mitt råd til Regjeringen, ut fra det som er sagt her, vil være at hvis det hadde vært mulig å kjøpe seg tid, så kunne en gå gjennom dette og foreta den vurderingen som Arbeiderpartiet her har bedt om. Det synes jeg hadde vært det beste. Hvis en ikke kan gjøre det, vil jeg be om at en notifiserer det som er skikkelig og grundig gjennomarbeidet, og som ligger i bunnen, og gir seg mulighet for et slikt tillegg som her er nevnt.

Det ble antydet at en kunne ha åpning for å komme tilbake med en slags tilleggsnotifikasjon. Om det er mulig eller ikke, vet ikke jeg, men hvis det er mulig, kunne det være en vei å gå. Men det er vanskelig å trekke en endelig konklusjon, synes jeg, for vi vet ikke hvilken tidsramme en har å operere innenfor. Hvis dette må gjøres i dag eller i morgen, må det være vanskelig bare å hive et par egg til opp i kurven.

KOMITEENS LEDER: Jeg kan antyde at vi har ferdig utformede setninger og regjeringsnotater å bidra med fra den forrige regjering.

KACI KULLMANN FIVE: Så vidt jeg kan skjønne, vil problemet med å foreta seg noe i etterhånd være at vi vil risikere at vi ikke får godskrevet det i GATT. Det kan jeg ikke teknikken godt nok for - jeg har ikke det aktuelle embetsverket med meg her nå for vi ventet ikke at denne saken skulle komme opp igjen i dette møtet.

Er det mulig å kjøpe seg tid? Jeg skal øyeblikkelig sette i gang mine folk for å undersøke dette, men det ligger en god del spørsmålstegn i materien her. Jeg kan i hvert fall konstatere at de to ting man har tenkt å notifisere, er det ingen som er uenig i at man notifiserer, og det er en slik bottom line som det kan være godt å holde seg i.

(GSR)

KOMITEENS LEDER: Det vil være nokså avgjørende hvorvidt det er slik at vi har noen dager til, for hvis ikke, er det - som du sa - slik at den godskrivingen som vi har tro på er reell, ikke fungerer hvis vi kommer for mye i ettertid. Kan vi greie å få tre-fire dager ekstra, slik at vi kan se om det er mulig å lytte til de råd som her kommer, er det å strekke seg noe lenger i retning av dette med veksthusnæringen, som vi mener vi ikke kan holde på over tid. Men det kunne man kanskje bruke noen dager på, slik at man hadde en mulighet for å gjøre det i én runde, skikkelig og på en måte som det er enighet om her.

GUNHILD ØYANGEN: Det som er klart etter en grundig vurdering fra den forrige regjerings side, er hva vi ønsker å notifisere i denne omgang, og det er ut fra mange forhold. Handelsministeren kan sikkert gå gjennom de dokumenter som finnes om dette; om hva andre land har gjort, om hva Norge har gjort, hvor vi står når det gjelder importvernet, og hvordan vår situasjon ligger an internasjonalt. Det finnes det altså papirer på. Der vil en også se at det som en del land gjør nå, er å notifisere tiltak som de har satt i verk. I det bakgrunnsmaterialet som Utenriksdepartementet har utarbeidet, går det klart fram at en vil få godskrevet videre det som en har gjennomført.

STATSMINISTER JAN P. SYSE: Jeg tror det er vanskelig å komme videre ved å sitte her og ta for seg detaljer i hva som skal tas inn eller ikke tas inn. Nå er det lagt et opplegg som - så vidt jeg forstår - også embetsmennene har ment har vært et riktig resultat av det som har ligget i kortene. Og da står vi overfor det at la oss notifisere det som det er alminnelig enighet om her, og så må man gå grundig gjennom det før man tar nye skritt og ser om det er mer rasjonelt å ta det hele etter en utsettelse, men det tror jeg nesten vi må ha et spillerom til å vurdere.

CARL I. HAGEN: Jeg slutter meg til det Talleraas sa om å prøve å få litt mer tid hvis det er mulig. I og med at fristen er gått ut, og vi akkurat har hatt skifte av regjering, burde det være en begrunnelse som mar bør akseptere i GATT, slik at man får noen dager til å undersøke disse tingene. Det burde være en begrunnelse for utsettelse.

(GSR)

GUNNAR BERGE: Det kan jo nesten høres ut som om dette er en impulshandling fra Arbeiderpartiets side. Det er det slett ikke. Dette er nøye gjennomtenkt, vurdert og planlagt.

Statsministeren nevnte at dette var noe som hadde støtte av embetsmennene. Det kan sikkert tenkes at det er embetsmenn som støtter et slikt opplegg, men jeg tror en kan mobilisere et større antall embetsmenn som trekker i motsatt retning, men det er helt irrelevant.

Det som egentlig er kjedelig, er at det - så vidt jeg skjønner - ikke er tomater, agurker og blomster Hagen har problemer med, men det er dette øvrige som er problematisk. Det må jeg si jeg kan ha forståelse for. Men det vil være kjedelig hvis Regjeringen også kan tenke seg å gå noe lenger her, og det faktisk er et flertall for det i Stortinget, og skal man av tidsmessige årsaker få en dårligere løsning enn det man ellers kunne fått. Alt dette taler for at man prøver å vinne noe mer tid.

ANDERS TALLERAAS: Det er ingen som har beskyldt Arbeiderpartiet for å komme med impulsforslag. Det må være noe du har tenkt i ditt innerste lønnkammer.

Men det som er poenget, er at Regjeringens talsmenn på møtet i dag har anbefalt et opplegg som sier at du holder en del flere kort inntil brystet enn det arbeiderpartiregjeringen vurderte i sin fase av dette. Og så har vi fått råd om å vurdere to konkrete ting i tillegg til det som regjeringen Syse har tenkt å notifisere. Hvis det er tid, vil jeg gi Regjeringen råd om å vurdere det. Hvis det ikke er tid, vil jeg håpe at en gir Regjeringen støtte, slik at den får notifisert det som Regjeringen har tenkt å notifisere.

(ME) KOMITEENS LEDER: Jeg tror at det blant Regjeringens medlemmer her også når det gjelder substans er en reell uenighet, ikke bare om taktikk og forhandlingsstrategi, men også om politikk. Og jeg har lyst til å gjenta det jeg antydet, at hvis jeg hadde vært i mindretallsregjering nå i denne situasjonen, ville jeg tatt en runde til og sett om det var mulig å lytte til det som her er kommet fram og de argumenter som er brukt. Og dette dreier seg ikke om detaljer. Det kan vise seg å være ganske viktig hva vi faktisk gjør på dette området. Så jeg vil anbefale at man nå konkret undersøker - og det tror jeg vil være svaret; man hadde en frist til 20. oktober som man måtte overholdt hvis det ikke hadde blitt regjeringsskifte, vi skriver i dag den 26. oktober, og det er ganske utenkelig at man ikke kan ta fire - fem dager over en helg til å lage det jeg vil kalle et genuint kompromiss mellom det standpunkt det er flertall for her og det Regjeringen har lagt opp til. Jeg tror det kan komme til å vise seg i fremtidige situasjoner at det er den type løsninger man må velge, for det blir mange vanskelige valg, også handelspolitisk, i månedene som kommer. Det er min anbefaling.

STATSMINISTER JAN P. SYSE: Da tar vi til etterretning at det er din anbefaling.

KOMITEENS LEDER: Vi har ikke andre maktmidler her i denne komite hvis man ikke skal gå veldig langt, og det har jeg ikke tenkt å gjøre her og nå iallfall.

Takk for i dag.

Møtet hevet kl. 16.40.